

Drumul României spre OCDE și capacitatea noastră de dezvoltare

Context

În urmă cu două decenii eram în căutarea unor evaluări de impact la capitele de negociere a aderării la Uniunea Europeană din domeniul politicilor economice europene și al Pieței Interne. Șansa a făcut ca, la un moment dat, să am o discuție cu doamna Soknan Han Jung, coordonatorul rezident al ONU la București și reprezentant în România al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Domnia sa se interesa de aspectele sociale ale negocierilor de aderare, iar la întrebarea referitoare la obiectivul pe care-l urmăream în negocierea capitelor amintite am răspuns simplu: dezvoltarea și modernizarea României.

Am afirmat că în ceea ce privea modernizarea îmi era clar ce era de făcut, dar am mărturisit că aspectul dezvoltării nu era dezbătut în România, iar în Uniunea Europeană m-am întâlnit mai mult cu teze generale preluate din documentele ONU și OCDE. Pentru stabilirea tacticilor de negociere pe care urma să le derulăm aveam nevoie de mai multe studii comparatiste despre dezvoltare la nivel internațional, pe cât posibil trecute prin filtrul unor analize de cazuri individuale din Europa, America, Asia. Am continuat dezbateră a aceluiași subiect cu doamna Soknan Han Jung, iar într-o zi mi-a trimis câteva volume, editate de PNUD și OCDE, cu analize prospective ale procesului dezvoltării. Ele mi-au clarificat multe lucruri

sensibile cu care m-am întâlnit în negocierea de aderare, motiv pentru care-i sunt recunoscător și astăzi distinsei reprezentante a ONU/PNUD. Urmare a acestui dialog am văzut mai clar posibilitatea convergenței efectelor aderării noastre la UE cu construcția procesului dezvoltării pe care o promova OCDE. Dezbaterea temei respective cu Primul Ministru, ministrul de Externe, ministrul Finanțelor, ministrul Economiei a dus la prima solicitare a României, în 2004, de a face parte și din OCDE. Doar că după aderarea la UE nu a mai fost urmată acea intenție decât după destul de mulți ani și a fost reluată cu mai vizibilă preocupare în 2022, pentru ca din anul acesta (2023) România să susțină că se angajează în pregătirea drumului accederii în OCDE.

România spre OCDE

Cele spuse mai sus mi-au venit în minte recent, cu prilejul participării la conferința “România în OCDE: către clubul bunelor practici economice internaționale”, organizată de Banca Națională a României și Fin-media/”Piața Financiară”, în colaborare cu Guvernul României și OCDE. Participarea la acest eveniment a Prim Ministrului Guvernului României și Guvernatorului Băncii Naționale a României, precum și reprezentanți ai Președinției, Parlamentului și OCDE mi-a creat percepția că, de data aceasta, autoritățile țării sunt serios determinate să pregătească transformările structurale necesare pentru ca România să fie parte a forumului statelor dezvoltate-OCDE. Iar intervențiile Secretarului general al OCDE-Mathias Corman- și Economistului șef al aceleiași organizații - Alvaro Santos Pereira - m-au făcut să cred că potențialitățile pe care le-au prezentat reprezentanții statului român ar putea deveni realitate palpabilă într-un interval rezonabil de timp, existând toate condițiile pentru realizarea ajustărilor și schimbărilor necesare în vederea convingerii OCDE și statelor care o compun că și țara noastră ar avea

un loc în respectivul club al dezvoltării. Dar nu pentru a aplauda doar numărarea României între membrii OCDE, participarea reprezentanților societății românești la zecile de comitete ale organizației, ci să obținem rezultate notabile în procesul de dezvoltare durabilă, să fie oferite cetățenilor români standarde superioare de viață.

Probabil vor fi voci mai pesimiste care să întrebe ce sens are un astfel de demers al României pe lângă o organizație care-și propune să profileze acțiuni îndreptate către dezvoltarea durabilă când întâlnim cotidian atâtea incertitudini și încă ne zbatem să găsim căi rezonabile de ieșire din pluricriza pe care actualmente o traversăm. Răspunsul meu se asociază celor care consideră că incertitudinile și crizele fac și vor face parte din normalul vieții noastre. Ceea ce ar trebui să ne mobilizeze pentru a nu adopta tactica așteptării „să treacă criza”, deoarece și așteptarea, amânarea au costuri, iar renunțarea la anumite proiecte poate însemna pierderea unor oportunități pe care ar fi posibil să nu le mai întâlnim. Aici intervine rolul important al statului în trasarea unor direcții strategice care să dea predictibilitate mediului de afaceri și imbold antreprenorilor și investitorilor să părăsească expectativa și să continue activitățile economico-sociale. Banca Centrală și guvernul trebuie să ofere date și informații economico-financiare clare care să ajute la scurtarea duratei perioadelor de incertitudini, iar autoritățile guvernamentale pot sugera politici specifice care să impulsioneze firmele și investitorii să desfășoare activități cu efecte macroeconomice pozitive. Or, eu consider că într-un astfel de context este mai necesar ca oricând să se contureze noi cadre pentru dezvoltare, să se investească în dezvoltare nu doar cu scopul eradicării fenomenului sărăciei, ci și pentru a găsi soluții rapide de eliminare și evitarea crizelor de durată lungă. Dintr-o astfel de perspectivă, cred că antrenarea guvernului român în efortul pregătirii țării de a face parte din OCDE poate constitui motiv de elaborare a unei viziuni de evoluție a țării pentru durată medie și lungă, să incite la deciderea unor strategii, programe și politici care să ducă la dezvoltarea societății românești. Ceea ce ar aduce în fața antreprenorilor și investitorilor argumente pentru clarificarea planurilor de afaceri și ar genera optimism într-o vreme a reținerilor rezultate din incertitudini și stări confuze ori chiar defavorabile. Aș mai spune că

înscrierea României în dinamici transformazionale ale sistemelor complexe interconectate, precum OCDE, poate fi un răspuns adecvat la crizele internaționale și fragilitatea ecosistemului actual, precum și un gest hotărât de căutare a unor noi oportunități. Nu în ultimul rând, intrarea noastră pe drumul spre OCDE ar fi în măsură să repornească motorul schimbării constructive, din procesul complicat al integrării europene, care a încetinit inexplicabil sau uneori s-a gripat chiar după data aderării României la Uniunea Europeană.

OCDE este destinată a sprijini guvernele statelor membre pentru îmbunătățirea politicilor publice în vederea creșterii economice, dezvoltării sociale și grijii față de mediul natural.

Procesul aderării la OCDE presupune alinierea legislativă, a politicilor și practicilor interne la cele ale organizației. Altfel spus, în România vor trebui să fie reluate reformele structurale și am fost anunțați că guvernul român a promis să creeze un cadru adecvat pentru desfășurarea comerțului internațional și să aducă îmbunătățiri mediului investițional. Totodată, pregătirea noastră internă presupune adoptarea politicilor de dezvoltare durabilă și inclusivă, dar este nevoie și de o eficientizare a procesului guvernării, de o muncă asiduă pentru protecția naturii, biodiversității și mediului climatic, realizarea digitalizării și rezolvarea gravelor probleme ale infrastructurii.

Scopul unor astfel de politici publice este dezvoltarea durabilă. Dar politicile publice în sine nu sunt garanția ajungerii la scopul propus. De aceea, OCDE se preocupă și încurajează statele membre să crească mereu capacitatea de dezvoltare, să urmeze cele mai bune practici locale, regionale și internaționale în aplicarea eficientă a strategiilor și programelor adoptate. Procesul aderării la OCDE presupune alinierea legislativă, a politicilor și practicilor interne la cele ale organizației. Altfel spus, în România vor trebui să fie reluate reformele structurale și am fost anunțați că guvernul român a promis să creeze un cadru adecvat pentru desfășurarea comerțului internațional și să aducă îmbunătățiri mediului investițional. Totodată, pregătirea noastră internă presupune adoptarea politicilor de dezvoltare durabilă și inclusivă, dar este

nevoie și de o eficientizare a procesului guvernării, de o muncă asiduă pentru protecția naturii, biodiversității și mediului climatic, realizarea digitalizării și rezolvarea gravelor probleme ale infrastructurii. Iar lista lui “mai trebuie” ar putea continua. Menționăm și faptul că între Comisia Europeană și OCDE există o conlucrare intensă, ambele instituții susținând obiectivul organizațional și al statelor membre de a promova dezvoltarea durabilă. Iar dacă guvernul României a decis să ducă țara în OCDE, atunci ar fi nevoie să includă în procesul pregătirii și obligația de a stimula dezbatere publice, ale structurilor de piață și tuturor grupurilor sociale, despre ce înseamnă și cum se poate atinge dezideratul dezvoltării durabile,

precum și despre rolul OCDE, UE într-un asemenea demers societal. Căci asumarea principiilor, mecanismelor și standardelor OCDE nu trebuie să fie o simplă acceptare mecanică a acestora. Poate că participarea la procesul pregătirii prin formula parteneriatului public-privat ar duce atât la cunoașterea mai aprofundată a obiectivelor urmărite de țara noastră, cât și o conștientizare a responsabilităților guvernamentale, dar și ale partenerilor socio-economici, pe care le vom asuma prin includerea în acest sistem complex de interconectare și interdependențe. În același timp, relevarea efectelor pozitive ale înscrierii în procesul continuu al construirii și creșterii capacității de dezvoltare în cadrul OCDE ar sublinia și mai mult complementaritatea procesuală cu politicile UE de dezvoltare, fiind

în măsură să ridice gradul de ambiție națională pentru accelerarea și amplificarea standardelor de dezvoltare a societății românești.

Procesul dezvoltării

Analizele contemporane consideră că ideea de dezvoltare a fost mai prezentă în dezbaterile publice după Al Doilea Război Mondial. Mai mult ca sigur este că o astfel de aserțiune provine din faptul că pentru a gestiona Planul Marshall, vizând reconstrucția postbelică a Europei, a fost creată o structură interguvernamentală, în 1948, Organizația pentru Cooperare Economică Europeană (OCEE), ceea ce a dat și un anumit sens aplicării respectivelor programe economice. În 1960-1961, OCEE a fost reformată, extinzându-și aria de operare de la continentul european spre mediul global, concentrându-se asupra temelor economice și comerciale, devenind Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE). Odată cu activitatea OCDE, dar și a FMI și Băncii Mondiale, s-au înmulțit întrebările de ce unele state se dezvoltă și altele sunt sărace sau de ce unele state se dezvoltă și altele stagnează sau chiar regresează, iar preocuparea pentru elaborarea unor politici de dezvoltare sau de asistență pentru dezvoltare a sporit. Dar modelul “asistenței pentru dezvoltare”, în perioada Războiului Rece, nu a dus la evoluții la fel de impresionante precum Planul Marshall, ceea ce a determinat, după 1990, să fie regândită această orientare. OCDE a propus Băncii Mondiale și FMI, în 1994, un parteneriat pentru aplicarea unei noi strategii a dezvoltării. De data aceasta s-a pus accent pe crearea capacității naționale de dezvoltare, deoarece fiecare societate are logica, energia, ambiția și resurse diferite în procesul de transformare pentru dezvoltare. Iar această capacitate națională de dezvoltare a fost văzută printre trei niveluri interdependente: individual, instituțional și societal.

Nu este pentru nimeni o surpriză că în sec.al XXI-lea procesul dezvoltării a înregistrat noi și semnificative interogări. De exemplu, frecvent s-a auzit întrebarea de ce anumite state continuă a se dezvolta, iar altele rămân tot în curs de dezvoltare și cum acestea din urmă ar putea să ajungă state dezvoltate? Firește că răspunsurile sunt mai dificile și atunci ar trebui să mergem cu istoria ideii de dezvoltare până în sec.al XVIII-lea, la teoria lui Adam Smith despre natura și cauzele avuției naționale și să venim în sec.al

XIX-lea la David Ricardo și Karl Marx, iar apoi să revedem explicațiile culturale ale lui Max Weber și teoriile inovării și creativității ale lui Joseph Schumpeter, din primele decenii ale veacului trecut, cele ale lui Imm.Wallerstein (1974), despre rolul poziționării în sistemul internațional ori concluziile lui Paul Kennedy (1987), referitoare la aportul tehnologiei și reformelor organizaționale etc. Și putem ajunge la analize pornite de la datele solicitate statelor membre prin Regulamentul UE, nr.549/2013, privind sistemul european de conturi naționale și regionale din Uniunea Europeană, așa cum a întreprins recent profesorul Florin Georgescu, Prim-viceguvernator al Băncii Naționale a României, în instructivul volum *Avuția națională a României* (București, Ed.Publica, 2023). O concluzie a literaturii menționate și a experiențelor din ultimele trei decenii poate fi sintetizată tot în expresia **capacitatea națională de dezvoltare**.

Capacitatea națională de dezvoltare este un proces complex care presupune, în primul rând, mobilizarea resurselor individuale care dau tărie structurii sociale și maximizează efortul capitalului social. Așa cum am arătat, fiecare societate își utilizează această capacitate în conformitate cu funcțiile și obiectivele pe care și le propune. OCDE concepe dezvoltarea ca un proces intern de transformare, orientat către o evoluție organică, urmând logica proprie și construind societatea pe baza resurselor pe care le deține și a elementelor care-i conferă avantaje competitive maxime. Pe lângă nivelul individual (învățare-reînvățare continuă, cunoaștere și creativitate, abilitatea folosirii oportunităților care apar etc.) și cel instituțional (realitatea instituțiilor existente, inițiative, inovare, orientarea spre creștere etc.), nivelul societal are un rol fundamental, deoarece presupune un proces de transformare a societății în întregime, crearea de oportunități pentru sectoarele public și privat, sprijinirea populației de a folosi și îmbogăți capacitățile existente (dacă cetățenii nu pot găsi oportunități locale pleacă spre alte locuri și procesul dezvoltării este văduvit de aportul talentelor și productivității ridicate). Procesul dezvoltării presupune și investiție în securitatea societală și interdependentă, ca bun comun, având atribuții în protecția capacității de dezvoltare. Așadar, capacitatea de dezvoltare este un subiect central în strategizarea și aplicarea politicilor publice care susțin procesul de dezvoltare.

OCDE și calea dezvoltării României

Guvernele românești din ultimele trei decenii au elaborat câteva strategii și programe de dezvoltare, dar toate au fost numai reacții pe hârtie la solicitările unor organizații interguvernamentale, precum ONU și UE. Doar Strategia/Programul de dezvoltare din vremea guvernului Isărescu (2000) a avut șansa să fie luată în considerare câțiva ani, probabil pentru că a dat un consistent suport strategic pregătirii României pentru aderare și negocierilor cu UE. Însă după obținerea de către România a statutului de economie de piață funcțională, în toamna anului 2004, acea orientare a fost abandonată și s-a optat pentru evoluția pro-ciclică. Iar de la începutul acestui veac, guvernele de la București au preferat să raporteze anual doar creșterea PIB (câteodată descreșteri) pe baza investițiilor străine directe și a contagiunii cu Piața Internă a UE. De cele mai multe ori, limbajul politicienilor sugestiv că prin creșterea economică se obține automat și dezvoltarea țării, uneori dorindu-se a ne convinge că un program de dezvoltare durabilă este în aplicare. În realitate, calea dezvoltării începe cu o viziune dedicată și pe termen lung, aplicată de guverne succesive, indiferent de preferințele lor ideologice, ceea ce a lipsit României ultimelor două decenii, cu toate că acestea declarau acceptarea înscrierii lor formale în procesul integrării europene.

Analiza menționată a lui Florin Georgescu și colaboratorilor probează că avuția națională este un factor hotărâtor pentru ajungerea la bunăstarea și prosperitatea cetățenilor, pentru progresul economic. Totodată, aceiași autori susțin că “avuția națională este un parametru robust al sustenabilității și al dezvoltării economico-sociale a țării” (p.61). Demonstrând că toți anii de raportare a creșterii PIB-ului au fost însoțiți de sărăcire, dezechilibre și disfuncționalități (în România s-ar fi pierdut și caracteristicile economiei de piață funcțională!!!), ei atrag atenția că țara noastră nu construiește sistematic capacitatea de dezvoltare, ci se expune vulnerabilităților tuturor felurilor de crize cu germeni interni sau externi. Criticând “modelul” de creștere post-aderare, în fapt o reflecție a contagiunii cu Piața Internă a UE, în contextul menținerii unui cost scăzut al forței de muncă autohtonă, aceeași lucrare exprimă scepticism în privința calității evoluției

economico-sociale contemporane de la noi. La fel ca recomandările UE și OCDE, analiștii Băncii Naționale a României consideră că guvernele țării vor trebui să realizeze importante reforme structurale prin care să aplice prioritar strategii de dezvoltare durabilă. Ceea ce ar însemna o schimbare paradigmatică a relației între creșterea economică și distribuția avuției, dar și a evidențierii pregnante a rolului capitalului social și al celui instituțional. Fără a insista mai mult asupra utililor sugestii de transformare structurală pe care le înaintează autorii studiului menționat, voi preciza că și aceștia accentuează asupra necesității imperative a orientării credibile a politicilor publice viitoare din România către o dezvoltare durabilă.

Sunt convins că guvernele României vor face efortul să demonstreze partenerilor din OCDE că în țara noastră se vor efectua ajustările legislative și instituționale necesare, vor putea fi atinși indicatorii tehnici ai standardelor cooperării pentru dezvoltare. Se vor lua chiar și angajamente ferme pentru urmarea bunelor practici comerciale și investiționale. Dar suntem conștienți că stadiul dezvoltării țării mai are de adăugat multe acumulări cantitative și calitative.

Ultimii ani ai secolului trecut au corelat hotărât capacitatea de a crea și folosi cunoașterea și tehnologiile cu procesul de dezvoltare. Joseph Stiglitz (1998) chiar definea dezvoltarea ca pe un proces amplu de transformare a societății, rezultată și din mentalități și starea de spirit a populației, disponibilitatea trecerii dinspre tradițional spre modern, până la urmă de modul de gândire favorabil schimbării, științei și tehnologiei. El dădea ca exemplu succesul statelor din Asia de Sud-Est care ar fi reușit să elimine acel “decalaj de cunoaștere” și tehnologic. Cunoscutul economist remarcă și faptul că procesul de dezvoltare se însoțea cu “noua economie”, adică intensificarea rolului și contribuției cunoașterii și tehnologiei în toate ramurile economice. Nu în ultimul rând, el atrăgea atenția asupra importanței factorului organizațional și managerial care, alături de

resurse, contribuie la obținerea unei productivități ridicate a producției și duce societatea spre creștere, ca premiză a dezvoltării. Iar în studiul amintit al lui Florin Georgescu se subliniază că noile tehnologii din prezent, inclusiv Inteligența Artificială, biotehnologiile, automatizările, Big Data etc., sunt elemente care oferă o serie de oportunități procesului dezvoltării, vor face diferența în ceea ce privește ritmurile și sensurile transformărilor societale. După cum activitățile de cercetare și inovare au capacitatea producerii unor schimbări rapide în economie și societate prin acumulările posibile de bunuri publice și private.

Nu este intenția acestui articol să indice care model de dezvoltare s-ar potrivi cel mai bine aspirațiilor și caracteristicilor societății româ-

nești. Acesta ar putea fi propus ca urmare a numeroase și serioase analize și studii interdisciplinare pe care mediul academic, expertiza de profil și grupuri epistemice locale și internaționale le pot oferi guvernului și actorilor socio-economici din România. Fiindcă dezvoltarea durabilă este atât un proces cât și un rezultat al fenomenului istoric de modernizare națională și competiție internațională, adică al interacțiunii stadiului modernității locale cu mediul regional și global. Constatăm că cele mai dezvoltate state de astăzi evaluează dezvoltarea pornind de la economie, societate, cultură, politică, mediu, modernitate umană etc. Luând în considerare istoria și practica mondială actuală a procesului dezvoltării, cred că procesul dezvoltării noastre naționale va trebui să se desfășoare multidimensional și integrat, urmând obligatoriu câteva coordonate,

precum: productivitate ridicată, progres social și înaltă preocupare umană. Acestea din urmă îi atașăm importante semnificații ale democrației, participării, inclusivității, dar și echitatea, sănătatea, educația, pacea și siguranța personală, așa cum se arată și în susținerile publice ale Programelor de Dezvoltare ale Națiunilor Unite.

Sunt convins că guvernele României vor face efortul să demonstreze partenerilor din OCDE că în țara noastră se vor efectua ajustările legislative și instituționale necesare, vor putea fi atinși indicatorii tehnici ai standardelor cooperării pentru dezvoltare. Se vor lua chiar și angajamente ferme pentru urmarea bunelor practici comerciale și investiționale. Dar suntem conștienți că stadiul dezvoltării țării mai are de adăugat multe acumulări cantitative și calitative. Că dezvoltarea durabilă este un proces continuu, cu dinamici care pot varia în sus și în jos, după cum guvernele și societatea vor dovedi aspirații și abilități transformatoriale. Istoria ultimei jumătăți de secol ne arată că în OCDE a existat o mobilitate tot mai accelerată între diferitele categorii de dezvoltare, că state care au fost în primul eșalon au fost surclasate de altele din eșaloanele următoare, că există o competiție acerbă în urcarea tot mai sus pe treptele dezvoltării durabile. A intra într-un astfel de „club” nu înseamnă doar speranță idealistă că fiind acolo poți beneficia automat de dezvoltare, ci trebuie asumat un angajament național de durată că vor fi mobilizate toate resursele pentru a face față competiției internaționale pentru standarde de dezvoltare cât mai înalte. Firește, apartenența noastră la UE și parteneriatele strategice cu SUA și alte țări foarte dezvoltate pot fi de mare folos în operaționalizarea unui proiect de dezvoltare națională. Din păcate, la acest capitol avem de învățat mai mult din erorile comise până în prezent la noi decât din bune practici. Însemnând că o schimbare radicală a mentalității și procedurilor de guvernare a țării se impune imediat, pentru a dovedi hotărâtor opțiuni și abilități constructive. Căci obținerea statutului de membru al OCDE nu trebuie să urmărească afirmarea gloriei momentane a unui guvern sau altul, ci muncă grea pe terenul construcției pentru dezvoltare, astfel încât dezvoltarea durabilă să confere României stabilitate și mobilitate în circumstanțele evoluțiilor regionale și globale, bunăstare și progres întregii societăți românești.